

A RANG- ÉS CÍMKÓRSÁG

Volt, hol nem volt, elég az hozzá, hogy az Óperenciás-tengeren innen volt egyszer egy csizmadia, nemkülönben egy »lábtyű-művész« (suszter), kik egy úriatlan társaldában ékesszóló nyelven vitatták ama országos fontosságú kérdést, ki legyen több, nagyobb úr a csizmadia-e, vagy pedig a suszter?

A csizmadia erős érvekkel védte magasabb állását, de a suszter sem hagyta magát, denique az utóbbi lett a győztes fél azon lesújtó kijelentéssel: »Maga mégiscsak "csizmadia"!«

Hogy ez érdekes párbeszéd, nem pék és mézeskalácsos, kovács és lakatos, asztalos, esztergályos, vagy tanító és tanár stb., hanem csizmadia és suszter között keletkezett, ez véletlenség s mit sem változtat a dolgon.

Megmondhatom, pompás mulatság volt ez eszmecserét végighallgatni. Természetes, hogy a szereplők komikus hatást gyakoroltak reám, de csak addig, míg a függöny legördült.

A jelenet azóta többször megújult emlékezetemben. Elkezdtem gondolkozni, elmélkedni s beláttam, hogy sikerült jellemzése félszeg, visszás, kortól elmaradt társadalmi állapotunknak, képe ósdi kisvárosi életünknek.

Sajnos, de igaz: sallangos-sujtásos nép vagyunk, annyira, hogy emiatt a posztót se látni rajtunk.

Arisztokratikus nemzet vagyunk a bojtártól kezdve a hercegig s a kunyhóktól fel a palotáig.

Ahány foglalkozás, annyi cím és rangfokozat. Az állás ad nekünk befolyást, szerez tiszteletet. Enélkül s vagyon nélkül a szakképzettség, érdem, becsület hitvány dolgok, melyekkel bizony nem sokra megy az ember.

Hogy egyenlő műveltségű emberek egymást - tekintet nélkül a vagyon- és állásra - egyenlőknek tekintsék, attól még vajmi messze vagyunk!

Ifi úr, nemzetes úr, tekintetes úr, tisztelendő úr, nagyságos úr! - mily gyönyörűen hangzik ez nemde, magyarom! Mily kár, mily vétek volna az ősi cafrangokat elhagyni s egymást a mívelt nemzetek példája szerint egyszerűen »urazni«!

Midőn Kölcsey az irodalmi pályára lépett, családja őt, mint eltévedt juhót, megsiratta s szánta. - Akkor még szégyen volt írónak lenni.

Mainap már a »skriblerkedés« elismert tisztességes pálya; de van ahelyett még most is akárhány lenézett foglalkozás, különösen az ipar s kereskedelem terén. - Pedig bizony iparos s kereskedő munkája éppoly hasznos s tiszteletre méltó, mint akár az ügyvédeskedés stb.

Hanem azért az iparos előttünk mégis csak polgár, s az ügyvéd ellenben tekintetes úr, s jaj annak, aki a diplomával járó címet elfelejtené az úr mellé biggyeszteni, s az orvost, ügyvédet, bírót, papot stb. egyszerűen nevén N. úrnak merné szólítani.

Természetes, hogy az »urak« sem tekintik egymást egyenlőknek, jóllehet ők volnának hivatva arra, hogy a kevésbé művelt osztályoknak mintaképül szolgáljanak a demokráciában.

Ehelyett azt tapasztaljuk, hogy a rangkórság is az úri betegségek közé tartozik. - A nagyobb hatáskörű, vagyonú vagy fizetésű úr többnek képzei magát a tőle talán csak egy paraszthajszálban különböző rangú, szegényebb embertársánál. Ha nála alázatos tiszteletét teszi, kegyes leereszkedéssel fogadja, de hogy a látogatást illenék viszonznia, az nem fér fejébe, ez részéről a legnagyobb önmegalázás lenne. - Ismerek egy államgimnáziumi igazgatót, ki egy növendékét csupán azért, mert őt nem tekintetes-urazta, nemcsak keményen megdorgálta, de még ráadásul be is csukatta.

Amily lenézéssel tekint az úr az iparosra, éppoly mélyen maga alatt látja az a »parasztot«, mint alsóbbrendű állatfajt, jóllehet ettől csakis némi műveltségi külső mázban különbözik.

A paraszt azonban büszke arra, ami, s legkevésbé sem hajlandó a mesterembert felsőbb lénynek tekinteni. - Ellenben az iparos önértzet hiányában restelli, szégyenli mesterségét, keveselli - sok szellemi foglalkozású polgártársával együtt - a neki járó címet. - Így lett aztán a suszterből »lábtyú-művész«, a szabóból »öltöny-készítő«, az órásból »óra-művész«, a kántorból »professzor úr« stb.

Ha így haladunk a demokráciában, megtörténhetik, ami nem lesz nagy csoda, - hogy a természet is öntudatra jut, s mint Heine megjegyzi, egyszer csak arra ébredünk fel, hogy az

ásványok növényekké, a növények állatokká, az állatok emberekké, az emberek pedig istenekké váltak.

Mikszáth Kálmán